

Justitiedepartementet

Diarienummer: Ju2025/00414

2025-04-11

ElektronikBranschens remissvar på förslaget *Ändrade ersättningsregler för privatkopiering*

Om ElektronikBranschen

ElektronikBranschen företräder hela branschen inom konsumentelektronik, från leverantör till distributör och slutligen handlare. Våra medlemsföretag lever på en marknad med stark global konkurrens i alla led. Som medlemsorganisation arbetar vi tillsammans med medlemmarna för att stärka branschen. ElektronikBranschen tecknar branschavtalet med Copyswede.

ElektronikBranschens allmänna ställningstaganden

Privatkopieringsersättningen syftar till att kompensera upphovsrättsinnehavare för den skada som laglig privatkopiering medför. Historiskt sett uppstod behovet av denna ersättning under en tid då fysiska medier, som kassetband och VHS-kassetter, var vanliga och privatkopiering skedde i stor omfattning. Med tiden har dock konsumtionsmönstren för media förändrats dramatiskt. Idag sker majoriteten av mediekonsumtionen via streamingtjänster och andra digitala plattformar som har inbyggda licensmodeller, via vilka upphovsrättsinnehavarna får ersättning från konsumenterna genom de abonnemang som konsumenterna betalar för att ha tillgång till det upphovsrättsskyddade materialet.

Det nuvarande systemet för privatkopieringsersättning i Sverige baseras dock fortfarande på ett föråldrat synsätt där ersättningen tas ut på en bred uppsättning elektronikprodukter, oavsett om dessa faktiskt används för privatkopiering eller ej. Detta föråldrade synsätt är problematiskt eftersom det dels skapar orimliga kostnader för branschen och konsumenterna, dels leder till en osund konkurrens då inte alla aktörer betalar privatkopieringsavgift. Enligt likabehandlingsprincipen behöver utländska aktörer krävas i lika hög utsträckning som inhemska så att inte konkurrensen snedvrids.

Det behöver ställas höga krav på den organisation som ansvarar för inkasseringen av ersättningen att inte snedvrider konkurrensen eller ställa för höga krav.

ElektronikBranschen anser att det nuvarande systemet är förlegat och att privatkopieringsersättningen bör anpassas till dagens digitala verklighet. Det är orimligt att konsumenterna ska belastas med en extra avgift för produkter som sällan eller aldrig används för privatkopiering och därmed inte kan leda till någon skada, eller i vart fall inte annat än en helt obetydlig sådan. Dessutom är avgiften på en så pass hög nivå, och konstruktionen i lagen av den art, att kostnaden i praktiken inte övervältras på konsumentkollektivet, vilket egentligen är grunden för hela avgiftens konstruktion.

Avgifterna behöver generellt sänkas i relation till de avgiftsnivåer som följer av branschavtalet (se närmare nedan angående avgiftsnivåernas relevans). Systemet kan inte byggas upp på ett sätt som i praktiken gör att kostnaden hamnar på elektronikbranschens aktörer.

Det är därför viktigt att systemet för privatkopieringsersättning reformeras i grunden för en mer rättvis och modern ordning och att Sverige driver den frågan inom EU.

Detta innebär bland annat att kraven på att en produkt alls ska vara aktuell för avgift måste skärpas betydligt då kraven i dag är för lågt ställda för vilka produkter som ska beläggas med avgift. Detta gäller såväl vad avser kravet på omfattningen av påvisad privatkopiering som den ekonomiska skada som detta påstås orsaka rättighetshavarna. Produkter som faktiskt inte används för privatkopiering i betydande utsträckning samt dessutom leder till relevant skada, bör överhuvudtaget aldrig kunna bli aktuella för avgift. Begreppet "särskilt ägnat" (26 k § URL första stycket) behöver därmed, i enlighet med Utredningens förslag, ersättas med ett annat begrepp.

Nuvarande i lag givna avgiftsnivåer är helt obsoleta. Den i lag angivna tariffen som är satt utifrån förhållandena 2004/2005. Förenklat så är det tre parallella utvecklingstendenser som har gjort avgifterna obsoleta och helt orimligt höga:

- teknikutveckling (exceptionellt ökade minnesstorlekar, samt tyngre filformat)
- marknads-/prisutveckling (exceptionell priserosion i relation till lagringsutrymme)
- ändrade konsumentbeteenden vad avser privatkopiering (minskat behov av privatkopiering)

Konstruktionen med nedsättningsgrunderna (26 l § URL andra stycket) enligt nuvarande lagkonstruktion utan något takbelopp är i praktiken inte ett ändamålsenligt verktyg för att korrigera för de i lag angivna extremt höga avgiftsnivåerna. Detta följer redan av att en nedsättningsprövning vid oenighet tar årtal att fastställa rättsligt. Under tiden står den avgiftsskyldige hela kostnaden för en för högt uttagen avgift eftersom den avgiftsskyldige inte har möjlighet att övervältra avgiften på konsumenterna som är de som i slutändan är tänkta att stå kostnaden för uttagen privatkopieringsavgift. Detta trots att detta utgör grunden för att systemet alls ska vara förenligt med EU-rätten. Det leder i sin tur till en obalans när avgiften ska fastställas på frivillig väg. Särskilt som lagringsutrymmets storlek har en icke adekvat korrelation till frågan

om förekomst av privatkopiering såväl som möjligheten att ta belasta produkten med avgift, med hänsyn till pris- och övriga marknadsförutsättningar.

I enlighet med vad som redan har framförts i ElektronikBranschens remissvar till Utredningen önskar ElektronikBranschen avslutningsvis framhålla att man anser att det är en olämplig ordning att systemet ska vara beroende av avtal mellan branschens aktörer för att fungera i praktiken. Detta gäller exempelvis möjligheterna till ett s.k. återförsäljarsystem, tillämpbara proffs-och exportundantag och framflyttad betaltidpunkt enligt vad som närmare regleras i befintligt branschavtal. Det är inte rimligt eller lämpligt att det ska vara upp till den organisation som enligt 26 m § URL ansvarar för att inkassera ersättningen, att "erbjudas" dessa delar inom ramen för ett branschavtal. Samtliga dessa delar är nämligen moment som måste finnas på plats för att inte marknadens funktion ska störas och att kostnaderna, åtminstone teoretiskt, ska kunna övervältras på konsumentkollektivet.

Förslaget

ElektronikBranschen noterar inledningsvis att regeringens promemoria endast behandlar en väl avgränsad fråga, dvs. förslaget om att ömsesidighet inte längre ska vara en förutsättning för ersättningsrätt i förhållande till länder utanför EU/EES. Förslaget påverkar dock inte i någon mån det ovan nämnda övergripande reformbehovet till vilket det finns flera saker att anföra.

ElektronikBranschen begränsar sig i det följande till att specifikt kommentera förslaget.

1. Förslaget är inte nödvändigt att genomföra

ElektronikBranschen konstaterar att regeringen anser att det är nödvändigt att inte avvakta denna lagstiftningsfråga. ElektronikBranschen ifrågasätter dock om det verkligen är nödvändigt att genomföra dessa förändringar nu i stället för att avvakta EU-lagstiftarens beredning i frågan. EU-domstolens dom i mål C 227-/23, som har föranlett regeringens förslag, avsåg vidare brukskonst och inte specifikt privatkopieringsersättning.

ElektronikBranschen konstaterar således att EU-domstolen inte uttryckligen har prövat frågan om möjligheten att kräva ömsesidighet specifikt i relation till privatkopieringsersättning. Det ska härvid framhållas att privatkopieringsersättning inte är att bedöma som en ersättning för upphovsrättsligt förfogande inom ensamrätten. Situationen är därmed inte helt jämförbar med de förutsättningar som förelåg i EU-domstolens prövning i C 227-/23.

Innan EU-domstolen tydligt tagit ställning i frågan i relation till specifikt den svenska regleringen av privatkopieringsersättning, står det därmed inte klart att nuvarande regelverk står i strid mot tvingande lag. Detta särskilt med hänsyn till att den rådande ordningen sedan årtionden tillbaka är i enlighet med de internationella upphovsrättsliga regelverken på området. En lagstiftningsförändring enligt förslaget bör därför tills vidare avvaktas. Detta även med beaktande av att lagstiftningsförändring är eftersträvad av regeringen i denna fråga. Att endast temporärt

ändra regleringen riskerar att skada förutsägbarheten och därmed leda till skada för marknadens funktion.

2. Ändringen medför inget argument för ökade ersättningar

ElektronikBranschen ser den föreslagna ändringen som en fördelningsteknisk fråga som inte kan anses påverka avgifternas storlek. Om förslaget skulle genomföras är det i praktiken inget som har förändrats vad avser frågan om fastställandet av nivån på den avgift som har utgått eller vid fastställandet av om en anordning omfattas av privatkopieringsersättning eller ej. Förslaget är således en fråga som primärt har en betydelse för Copyswede vid fördelningen av inkasserad ersättning.

Exempelvis har marknadsundersökningar angående kopieringsbeteende, som har prövats i rättspraxis eller framtagits för andra syften, inte exkluderat privatkopiering av verk från rättighetshavare med anknytning till länder utanför EU/EES. Förekomsten av kopiering av bland annat utländsk musik och film med anknytning till exempelvis amerikanska rättighetshavare har således regelmässigt inte exkluderats från prövningen av avgiftens förekomst eller vid fastställandet av avgiftens storlek. Dessutom var Storbritannien med i EU under en lång tid då lagstiftningen gällde utan att detta påverkat ersättningsnivån.

Om ett argument för en avgiftshöjning skulle vara den eventualitet att även amerikanska rättighetshavare skulle kräva privatkopieringsersättning, skulle samma kopieringsbeteende räknas två gånger. Det skulle i sin tur per automatik ofrånkomligen leda till en överkompensation. Eventuell förekomst av privatkopiering av rättighetshavares alster med anknytning till länder utanför EU/EES, har således under alla förhållanden redan beaktats när avgifterna fastställts.

Det innebär i sin tur att om förslaget om borttaget krav på ömsesidighet, skulle genomföras rör det en fråga om fördelning inom rättighetshavargruppen och inte ett argument för höjda avgifter. Detta följer exempelvis av:

- a) att privatkopiering och frågor om detta har inte gjort den distinktionen i olika marknadsundersökningar med mera.
- b) att den omständighet att ersättning inte har utbetalts till exempelvis Storbritannien inte är något som har beaktats i samband med förhandlingar/rättsliga prövningar.
- c) att andra länder redan har haft en sådan ordning sedan tidigare och alltså har lägre avgifter vilket inte har beaktats vid jämförelser mellan länder.
- d) att det under alla omständigheter i så fall skett en överkompensation i nuvarande läge då befintliga rättighetshavare historiskt har kunnat få ersättning utifrån privatkopiering som har skett av utländska rättighetshavares verk.

Det ska därtill återigen framhållas att de avgiftsnivåer som följer av branschavtalet under alla omständigheter inte är en relevant utgångspunkt. Som tidigare framhållits förhandlades

Branschavtalet fram under mycket speciella premisser, vilket lyftes fram i det särskilda yttrandet från experten Klas Elm (se s. 176 f. i Utredningen). Den kompromiss som där gjordes i samtliga frågor medförde högre avgifter framåt mot en lösning bakåt av historiska krav (se även närmare vad som redan har anförts i ElektronikBranschens tidigare remissvar av den 23 september 2022).

ElektronikBranschen framhåller sammanfattningsvis att dagens avgift redan ligger på en för hög nivå och innebär en väsentlig överkompensation i relation till ersättningsberättigade rättighetshavare. Det finns därmed inget argument för att höja avgiften utan tvärtom föreligger det starka argument för sänkta avgifter.

Pernilla Enebrink
vd, ElektronikBranschen